

Ny Bokin'i Daniela — Laharan'ny Iraika amby Fitopolo sy Zato

Fitoviana ara-paminaniana: Ny fivelaran'i Daniela 11 amin'ny andro farany

Jeff Pippenger

2024-04-08

Ny andininy faha-enina ambin'ny folo ka hatramin'ny faha-sivy ambin'ny folo ao amin'ny Daniela toko faha-iraika ambin'ny folo dia maneho ny tantara manomboka amin'ilay lalàna alahady ho avy tsy ho ela any Etazonia, ka hatramin'ny fitsanganan'i Mikaela sy ny fikatonan'ny fotoam-pahasoavana ho an'ny olombelona. Koa izany ihany koa no anehoany ny tantaran'ny andininy faha-iraika amby efapolo ka hatramin'ny andininy faha-dimy amby efapolo ao amin'io toko io ihany.

Fa izay avy hamely azy dia hanao araka ny sitrapony ihany, ka tsy hisy hahatohitra eo anatrehany; ary hijoro eo amin'ny tany be voninahitra izy, izay ho levon'ny tany. Ary hampitodika ny tavany hiditra amin'ny herin'ny fanjakany rehetra izy, mbamin'ny marina hiaraka aminy; ary dia hanao izany izy; ary homeny azy ny zanakavavin'ny vehivavy mba hanimba azy; nefa tsy haharitra eo anilany izy, na ho azy. Rehefa afaka izany, dia hampitodika ny tavany ho amin'ny nosy izy ka haka maro; fa andriana iray noho ny tenany no hampitsahatra ny fanaratsiana nataony; eny, hataony miverina aminy ny fanaratsiany, nefa tsy ho amin'ny fanaratsiany ihany. Ary amin'izay dia hampitodika ny tavany ho amin'ny fiarovana mafy amin'ny taniny izy; nefa ho tafintohina sy ho lavo izy ka tsy ho hita intsony. Daniela 11:16–19.

Rehefa niresaka ny fahatanterahana farany ny Daniela toko fahiraika ambin'ny folo, dia nilaza Rahavavy White fa “betsaka amin'ny tantara izay efa tanteraka tao amin'ity faminaniana ity no haverina indray.” Ny andininy faha-efatra-polo amby iray ka hatramin'ny faha-efatra-polo amby dimy dia mamerina ny tantara ara-paminaniana ao amin'ireo andininy ireo. Ireo andininy ireo dia tanteraka tamin'ny fotoana nandraisan'i Roma jentilisa ny fahefana mifehy an'izao tontolo izao, tamin'ny nandreseny voalohany faritra ara-jeografia telo.

“Na dia tsy nahatohitra an'i Antiokosy aza i Egipta, ilay mpanjakan'ny avaratra, dia tsy nahatohitra ny Romanina kosa i Antiokosy, izay tonga hamely azy tamin'izany. Tsy nisy fanjakana afaka nanohitra intsony io hery misandratra io. Resy i Syria, ary nampidirina ho isan'ny fanjakana romanina, raha nalain'i Pompey tamin'i Antiokosy Aziatikosy ny fananany tamin'ny taona 65 tal. J.K., ka nataony faritany romanina i Syria.

“Io hery io ihany koa no hiorina eo amin'ny Tany Masina, ka handany azy. Roma dia nifandray tamin'ny vahoakan'Andriamanitra, dia ny Jiosy, tamin'ny alalan'ny fifanekena, tamin'ny 162 tal. JK, izay nanomboka nahazoany toerana misongadina eo amin'ny tetiandro ara-paminaniana. Tsy mbola nahazo fahefana hifehy an'i Jodia tamin'ny alalan'ny fandresena ara-tafika mivantana anefa izy raha tsy tamin'ny 63 tal. JK; ary tamin'izao fomba manaraka izao izany.”

“Rehefa niverina avy tamin’ny diany hiady tamin’i Mithridates, mpanjakan’i Pontosy, i Pômpeio, dia nisy mpifaninana roa, dia i Hyrcanus sy i Aristobulus, nifandrombahana ny satroboninahitry ny Jodia. Nentina teo anatrehan’i Pômpeio ny raharahan’izy ireo; ary vetivety dia hitany ny tsy rariny tamin’ny fitakian’i Aristobulus, nefa tiany hahemotra ny fanapahan-kevitra momba izany mandra-pahatapitry ny dia efa notadiaviny hatry ny ela ho any Arabia, ka nampanantena izy fa hody indray avy eo ka handamina ny raharahan’izy ireo araka izay hita ho marina sy mendrika. Aristobulus kosa, nahafantatra lalina ny tena fihetseham-pon’i Pômpeio, dia niverina haingana tany Jodia, nanome fiadiana ny vahoakany, ary niomana hiaro tena tamin-kery, tapa-kevitra ny hitana ny satroboninahitra amin’izay loza rehetra mety hihatra, satria efa hitany mialoha fa homena olon-kafa izany. Pômpeio dia nanaraka akaiky ilay nandositra. Raha nanakaiky an’i Jerosalema izy, Aristobulus, nanomboka nanenina ny amin’ny nataony, dia nivoaka hitsena azy ka niezaka handamina ny raharaha tamin’ny fampanantenana fanekena tanteraka sy vola be. Pômpeio, nanaiky izany tolotra izany, dia naniraka an’i Gabinius, nitarika andian-tafika iray, handray ny vola. Kanjo rehefa tonga tany Jerosalema io lietnà jeneraly io, dia hitany fa voahidy nanoloana azy ny vavahady, ary nolazaina taminy avy teny an-tampon’ny manda fa tsy hijoro amin’ily fifanarahana ny tanàna.”

“Pompey, mba tsy ho voafitaka amin’izany toy izao ka tsy hisy saziny, dia namatotra an’i Aristobulus, izay notanany teo aminy, tamin’ny vy famatorana, ary niroso niaraka tamin’ny tafiny manontolo niady tamin’i Jerosalema avy hatrany. Ny mpomba an’i Aristobulus dia nikasa hiaro ny tanàna; fa ny an’i Hyrcanus kosa dia nikendry hanokatra ny vavahady. Ireo farany, satria izy no maro an’isa ka nandresy hevitra, dia nanome an’i Pompey fidirana malalaka ho ao an-tanàna. Koa tamin’izany, ireo mpanara-dia an’i Aristobulus dia nisintaka ho any an-tendrombohitry ny tempoly, satria tapa-kevitra tanteraka hiaro izany toerana izany izy, tahaka an’i Pompey izay tapa-kevitra hampandresy azy. Rehefa nifarana ny telo volana, dia novakiana ny manda ka nisy banga ampy hanaovana fanafihana, ary azon’ny sabatra ny tanàna. Tamin’ily famonoana mahatsiravina izay nanaraka, dia olona roa ambin’ny folo arivo no novonoina. Zava-nampangoraka ny nahita, hoy ny mpanoratra tantara, ireo mpisorona izay teo am-panatanterahana ny fanompoam-pivavahana tamin’izany fotoana izany, ka tamin’ny tanana tony sy tamin’ny finjavana mafy no nanohizany ny asa fanaony isan’andro, toy ny hoe tsy nahatsiaro akory ilay korontana mafy sy tsy voafehy; kanefa teo manodidina azy ireo dia natolotra hovonoina ny sakaizany, ary matetika aza ny rany manokana no nifangaro tamin’ny ran’ny fanatitra nataony.”

“Rehefa nampitsahatra ny ady i Pompey, dia nandrava ny mandan’i Jerosalema, namindra tanàna maromaro hiala amin’ny fahefan’i Jodia ho eo ambanin’ny fahefan’i Syria, ary nampandoa hetra ny Jiosy. Koa tamin’izany no voalohany nametrahana an’i Jerosalema tamin’ny alalan’ny fandresena teo an-tanan’ily fahefana izay hitazona ny ‘tany be voninahitra’ ao anatin’ny fihazonany vy mandra-paharingany azy tanteraka.

“ANDININY 17. Ary hampitodika ny tavany koa izy hiditra amin’ny herin’ny fanjakany manontolo, sady hisy olona mahitsy miaraka aminy; ary izao no hataony: homeny azy ny zanakavavin’ny vehivavy mba hanimba azy; nefa tsy haharitra eo anilany izy, na ho azy akory aza.”

“I Bishop Newton dia manolotra famakiana hafa ho an’ity andininy ity, izay toa maneho mazava kokoa ny heviny, toy izao manaraka izao: ‘Ary izy koa hampitodika ny tavany hiditra an-keriny ao amin’ny fanjakana manontolo.’ Ny andininy faha-16 dia nitondra antsika hatramin’ny fandresen’ny Romanina an’i Syria sy Jodia. Efa resin’i Roma rahateo i Makedonia sy Thrakia teo aloha. Egipta izao no hany sisa tavela tamin’ily ‘fanjakana manontolo’ an’i Aleksandra izay tsy mbola nampanaovina ny fahefan’ny Romanina; ary io fahefana io ankehitriny no nampitodika ny tavany hiditra an-keriny ao amin’izany tany izany.

“I Ptolémée Aulète dia maty tamin’ny taona 51 talohan’i Kristy. Navelany ho an’ny lahimatoany sy ny zanany vavy, dia i Ptolémée sy Cléopâtre, ny satro-boninahitra sy ny fanjakan’i Egipta. Voalaza tao amin’ny didim-pananany fa tokony hifanambady izy roa, ary hiara-hanjaka; ary noho izy mbola tanora, dia napetraka teo ambanin’ny fiambenan’ny Romanina izy. Nanaiky izany andraikitra izany ny vahoaka romana, ka nanendry an’i Pompée ho mpiambina ireo mpandova tanora tao Egipta.

“Taoriana tsy ela taorian’izany ny fifandirana teo amin’i Pompée sy i César, ka niady ny ady malaza tao Pharsalia ireo komandy roa ireo. Resy i Pompée ka nandositra nankany Egipta. Nanaraka azy avy hatrany tany i César; nefa talohan’ny nahatongavany dia novonoina tamim-pahafaham-baraka i Pompée tamin’ny alalan’i Ptolémée, izay efa voatendry ho mpiahy azy. Koa noraisin’i César ny fanendrena izay nomena an’i Pompée, dia ny maha-mpiahy an’i Ptolémée sy i Cléopâtre azy. Hitany fa tao anatin’ny fikorontanana Egipta noho ny savorovoro anatin’ny, satria efa nifandrafy i Ptolémée sy i Cléopâtre, ary izy dia nesorina tamin’ny anjarany teo amin’ny fitondrana. Na dia teo aza izany, dia tsy nisalasala izy nidina tao Alexandria niaraka tamin’ny hery kely nananany, dia mpitaingin-tsoavaly 800 sy miaramila an-tongotra 3200, handinika ny ady nifanaovana sy handray an-tanana ny fandaminana izany. Rehefa nihamaro isan’andro ny korontana, dia hitan’i César fa tsy ampy hihazonana ny toerany ny hery keliny; ary satria tsy afaka niala tao Egipta izy noho ny rivotra avaratra izay nitsoka tamin’izany fotoana izany, dia nandefa tany Azia izy, ka nandidy ny miaramila rehetra nananany tany amin’izany faritra izany ho tonga hanampy azy haingana araka izay azo atao.”

“Tamin’ny fomba feno fiavonavonana indrindra no namoahany didy fa Ptolemaiosy sy Kleopatra dia tsy maintsy handrava ny tafiny, hiseho eo anatrehany mba handaminana ny fifanolanany, ary hankatò ny fanapahan-keviny. Satria fanjakana mahaleo tena i Egipta, dia noheverina ho fanitsakitsahana ny hasin’ny fiandrianam-panjakany io didy feno fiavonavonana io, ka tezitra indrindra ny Egyptianina dia nirotsaka ho amin’ny ady. Namaly Kaisara fa araka ny sitrapon-drainy, dia i Auletes, no nanaovany izany, satria io rainy io no nametraka ny zanany teo ambanin’ny fiambenan’ny antenimieran-doholona sy ny vahoakan’i Roma, izay ny fahefana manontolo ankehitriny dia voapetraka ao amin’ny tenany amin’ny maha-konsily azy; ary fa, amin’ny maha-mpiambina azy, dia nanan-jo hitsara sy handamina ny adin’izy ireo izy.”

“Nentina teo anatrehiny ihany ny raharaha tamin’ny farany, ka notendrena ny mpisolo vava hiaro ny anton’ireo ankolafy tsirairay avy. Kleopatra, nahafantatra ny fahalemena tao amin’ily mpandresy romanina lehibe, dia nihevitra fa ny hakanton’ny fisehoany dia hahomby kokoa amin’ny hahazoana didim-pitsarana mankasitraka azy noho izay mpisolo vava rehetra azony nampiasaina. Mba hahatongavana eo anatrehany nefa tsy ho fantatra, dia nampiasa izao

tetika izao izy: nandry nivelatra tanteraka tao anatin'ny antontan-damba iray izy, ary Apollodorosy, mpanompony Sisilianina, no namonosana izany tamin'ny lamba, namatotra azy tamin'ny fehy hoditra, ary rehefa nataony teo an-tsorony goavam-be tahaka an'i Herkules izany, dia nitady ny efitranon'i Kaisara izy. Satria nilaza ho mitondra fanomezana ho an'ilay jeneraly romanina izy, dia navela hiditra tamin'ny vavahadin'ny manda fiarovana, niditra teo anatrehan'i Kaisara, ka napetrany teo an-tongony ilay entana. Ary nony novahan'i Kaisara io fehezana velona io, indro! ilay Kleopatra tsara tarehy nijoro teo anatrehany. Tsy mba nahatezitra azy akory izany tetika izany, ary satria nanana toetra voafaritra ao amin'ny 2 Petera 2:14 izy, dia ny fahitana voalohany olona tsara tarehy toy izany, hoy Rollin, no niteraka taminy ny vokatra rehetra izay nirin'i Kleopatra hotratrarina.”

Tamin'ny farany dia namoaka didy i Kaisara fa ny rahalahy sy anabavy dia hiara-hitana ny seza fiandrianana, araka ny fikasan'ny didim-pananana. Pothinus, lehiben'ny raharaham-panjakana, izay tena isan'ny nanao izay handroahana an'i Kleopatra hiala amin'ny seza fiandrianana, dia natahotra ny vokatr'izay hamerenana azy. Koa dia nanomboka nampirehitra fialonana sy fankahalana hanohitra an'i Kaisara izy, tamin'ny fanipazana teny teo amin'ny vahoaka fa kasainy amin'ny farany homena an'i Kleopatra irery ny fahefana manontolo. Vetivety dia nisy fikomiana niharihary nanaraka izany. Achilles, teo anoloan'ny lehilahy 20.000, dia nandroso handroaka an'i Kaisara hiala tao Aleksandria. Tamin'ny fandaharany tamim-pahakingana ny tafiny vitsy teny amin'ny arabe sy ny lalan-kely tao an-tanàna, dia tsy nanana fahasaratana i Kaisara tamin'ny nandavana ilay fanafihana. Niezaka handringana ny sambony ny Egyptiana. Namaly izany izy tamin'ny nandoroany ny sambon'izy ireo. Rehefa natosiky ny afo ho eo akaikin'ny seranana ny sambo sasany nirehitra, dia tratan'ny afo ny trano maro tao an-tanàna, ary potika ilay tranomboky malaza tao Aleksandria, izay nahitana boky manakaiky ny 400.000.

“Ny ady, izay niamampatahotra kokoa, dia nahatonga an'i Kaisara handefa fangatahana fanampiana tany amin'ny tany rehetra manodidina. Tafika an-dranomasina lehibe no tonga avy any Azia Minora hanampy azy. Mithridata dia niainga ho any Egypta nitondra tafika izay naangona tany Syria sy Kilikia. Antipatera Idomeana dia niara-nandroso taminy niaraka tamin'ny Jiosy 3 000. Ny Jiosy, izay nifehy ny lalana idirana ho any Egypta, dia namela ny tafika handroso tsy nisy fanelingelenana. Raha tsy nisy izany fiaraha-miasa nataon'izy ireo izany, dia tsy maintsy ho tsy tanteraka ny drafitra manontolo. Ny fahatongavan'io tafika io no nanapaka ny ady. Ady lehibe sy nanapa-kevitra no natao teo akaikin'ny Reniranon'i Neily, ka nifarana tamin'ny fandresena tanterak'i Kaisara izany. Ptolemaiosy, raha niezaka handositra, dia maty an-drano tao amin'ny ony. Avy eo dia nanaiky ny mpandresy i Aleksandria sy i Egypta manontolo. Efa niditra tao amin'ilay fanjakana tany am-boalohany an'i Aleksandra manontolo ka nandray azy ho ao aminy i Roma tamin'izay.”

Amin'ny hoe “ny marina” ao amin'ny lahatsoratra dia tsy isalasalana fa ny Jiosy no tiana holazaina, izay nanome azy ny fanampiana efa voalaza teo aloha. Raha tsy nisy izany, dia tsy maintsy ho tsy nahomby izy; fa noho izany kosa dia nampanaiky tanteraka an'i Egypta ho eo ambanin'ny fahefany izy, tamin'ny 47 tal. J.K.

“Ny zanakavavin’ny vehivavy, mba hanimba azy.’ Ny firehetam-po izay nananan’i Kaisara ho an’i Kleopatra, izay niterahany zazalahy iray taminy, no lazain’ily mpahay tantara ho antony tokana nanosika azy hanao fampielezan-kevitra nampidi-doza tahaka ny ady Egyptianina. Izany no nitazonana azy ela lavitra kokoa tany Egipta noho izay notakian’ny raharahany, ka nandany alina manontolo tamin’ny fanasana sy ny filibana niaraka tamin’ily mpanjakavavy vetaveta izy. ‘Nefa,’ hoy ny mpaminany, ‘tsy haharitra eo anilany izy, ary tsy ho azy.’ Taorian’izany dia niray tamin’i Antonius, fahavalon’i Aogosto Kaisara, i Kleopatra, ary nampiasa ny heriny manontolo hanohitra an’i Roma.

“ANDININY 18. Rehefa afaka izany, dia hitodika ho any amin’ny nosy izy ka hahazo maro; nefa andriana iray, ho an’ny tenany ihany, no hampitsahatra ny fanalam-baraka nataony; ary tsy amin’ny fanalam-barany ihany no hampiveriny izany ho aminy.”

“Ny ady tamin’i Pharnaces, mpanjakan’ny Bosphore Cimmérien, no farany nanaisotra azy hiala tany Egipta. ‘Rehefa tonga teo amin’izay nitoeran’ny fahavalo izy,’ hoy Prideaux, ‘dia tsy nanome fitsaharana na ho an’ny tenany na ho an’ireo akory, fa nirohotra avy hatrany namely, ka nahazo fandresena tanteraka teo aminy; ary ny amin’izany dia nosoratany tamin’ny sakaizany iray tamin’ireto teny telo ireto: Veni, vidi, vici; tonga aho, nahita aho, nandresy aho.’ Ny tapany farany amin’ity andininy ity dia rakotry ny haizina sasantsasany, ary misy tsy fitovian-kevitra momba ny fampiharana azy. Ny sasany mampihatra izany any aloha kokoa ao amin’ny fiainan’i Kaisara, ka mihevitra fa mahita fahatanterahana ao amin’ny fifandirany tamin’i Pompée izy. Kanefa ireo zava-nitranga teo aloha sy taorian’izany, izay voafaritra mazava ao amin’ny faminaniana, dia manery antsika hitady ny fahatanterahan’ity ampahan’ny faminaniana ity eo anelanelan’ny fandresena an’i Pharnaces sy ny fahafatesan’i Kaisara tany Roma, araka ny aseho ao amin’ny andininy manaraka. Ny tantara feno kokoa momba io vanim-potoana io dia mety hampiharihary zava-nitranga izay hahatonga ny fampiharana ity andalana ity ho tsy hisy fahasahiranana.”

“ANDININY 19. Ary hitodika hankany amin’ny fiarovan’ny taniny izy; nefa ho tafintohina sy ho lavo izy, ka tsy ho hita intsony.”

«Rehefa vita izany fandresena izany, dia resin’i Kaisara ireo sisan’ny antokon’i Pompey mbola tavela farany, dia i Cato sy i Scipio tany Afrika, ary i Labienus sy i Varus tany Espaina. Rehefa niverina tany Roma, izay “fiarovan’ny taniny ihany”, izy dia notendrena ho mpanao didy jadona mandrakizay; ary nomena azy koa ireo fahefana sy voninahitra hafa izay nahatonga azy, raha ny marina, ho mpanjaka manana fahefana tanteraka amin’ny fanjakana manontolo. Nefa efa nilaza ny mpaminany fa ho tafintohina sy ho lavo izy. Ny fiteny ampiasaina dia manambara fa ho tampoka sy tsy nampoizina ny fianjerany, tahaka ny olona iray tafintohina tsy nahy eo am-pandehanana. Ary dia toy izany no niafaran’io lehilahy io, izay niady sy nandresy tamin’ny ady dimanjato, nahazo tanàna arivo, ary namono lehilahy iray tapitrisa sy roa hetsy sy roa arivo sy sivifolo sy iray alina; lavo izy, tsy tao anatin’ny tabataban’ny ady sy ny oran’ny fifanandrinana, fa tamin’ny fotoana niheviny fa malama sy voaravaka voninkazo ny lalany, ary tamin’ny fotoana noheverina fa lavitra ny loza; fa raha vao nipetraka teo amin’ny sezany fiandrianana volamena tao amin’ny efitranon’ny antenimiera izy mba handray avy amin’izany fikambanana izany ny anaram-boninahitry ny mpanjaka, dia namely tampoka ny

fony ny antsy famadihana. Nirohotra taminy i Cassius sy i Brutus ary ireo mpiray tetika hafa, ka lavo izy, voatrobaky ny ratra telo amby roapolo. Toy izany no nianjerany tampoka sy naha-lavo azy, ary tsy hita intsony izy, T.K. 44.» Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 258–264.

Ny fahatanterahan'ny tantara momba an'i Roma jentilisa (ilay mpanjakan'ny avaratra), rehefa naorina teo ambonin'ny seza fiandrianana izy, dia tantara iray izay mialoha lalana ny tantaran'ny fampiakarana eo amin'ny seza fiandrianan'i Roma maoderina ao amin'ilay firaisana in-telo sosona izay hitranga amin'ny lalàna alahady ho avy tsy ho ela. Io tantara io koa dia voatondro mialoha ao amin'ny andininy faha-telopolo ka hatramin'ny faha-enina amby telopolo, izay nanondro ny fotoana nametrahana voalohany ny fahefana papaly teo ambonin'ny seza fiandrianana tamin'ny taona 538. Ny andininy faha-enina ambin'ny folo ka hatramin'ny faha-sivy ambin'ny folo, ary ny andininy faha-iray amby telopolo ka hatramin'ny faha-enina amby telopolo, dia samy maneho ny fiakarana sy ny fianjerana farany an'ilay vehivavy janga avy any Tyro. Izany tantara izany koa dia naseho tao amin'ny andininy faha-dimy ka hatramin'ny faha-sivy, raha niorina ilay mpanjakan'ny avaratra voalohany rehefa avy nandresy faritra ara-jeografia telo. Taorian'izany dia niditra tamin'ny fifanekena tamin'ny mpanjakan'ny atsimo izy, nefa nandika izany fifanekena izany; ary ho setrin'izany dia namely ratra mahafaty ny mpanjakan'ny atsimo, ka maty tao amin'ny fahababoan'i Egipta ilay mpanjakan'ny avaratra.

Ny andininy dimy ka hatramin'ny sivy, ny andininy enina ambin'ny folo ka hatramin'ny sivy ambin'ny folo, ary ny andininy telopolo ka hatramin'ny enina amby telopolo dia manolotra tsipika ara-paminaniana telo izay tanteraka ao amin'ny andininy efapolo ka hatramin'ny dimy amby efapolo. Rehefa nanamarika Rahavavy White fa “betsaka amin'ny tantara izay efa tanteraka tao amin'ity faminaniana ity no haverina,” dia tena midika izany fa ny toko manontolo dia manazava ny andininy efapolo ka hatramin'ny dimy amby efapolo. Ny andininy roa-polo ka hatramin'ny roa amby roapolo dia manondro ny fahaterahana sy ny fahafatesan'i Kristy, ka amin'izany dia misolo tena ny fotoanan'ny farany izy amin'ny 1798 sy 1989 amin'ny alalan'ny fahaterahany, ary avy eo ny fahafatesany teo amin'ny hazo fijaliana no nisolo tena ny 22 Oktobra 1844 sy ny lalàn'ny Alahady.

Ny andininy faha-telo amby roa-polo dia manondro ny fanekena nifanaovan'ny Jiosy sy Roma nandritra ny tantaran'ny fikomiana Makabeana. Io “fanekena” ao amin'izany tantara izany dia asehon'ny daty 161 tal. J.K. sy 158 tal. J.K. Ny tantara Makabeana dia maneho tsipika anatin'ny iray izay manomboka amin'ny “fanekena” nifanaovan'i Roma sy ny Jiosy Makabeana, izay natomboky ny Jiosy, ary nony farany dia niafara tamin'ny fanambaran'ny Jiosy fa tsy manana mpanjaka afa-tsy Kaisara izy ireo. Ny andininy faha-telo amby roa-polo, mazava ho azy, dia manaraka ny andininy faha-iray amby roapolo sy faha-roa amby roapolo, ary ny andininy faha-iray amby roapolo dia manondro ny nahaterahan'i Kristy, izay fotoana ara-paminaniana amin'ny farany, ary ny andininy faha-roa amby roapolo dia manondro ny hazofijaliana, izay maneho ny lalàn'ny Alahady.

Teo amin'ny hazo fijaliana no naneken'ny Jiosy an'i Kaisara (Roma) ho mpanjakany, ary ny “fanekena” ao amin'ny andininy faha-telo amby roapolo dia manondro ny fiandohan'ny safidin'ny

Jiosy hanompo an'i Roma, eo indrindra amin'ny teboka fiafaran'ny fanambaran'ny Jiosy ny firaiketany amin'i Roma. Ny fiafaran'ny Jiosy, araka ny aseho teo amin'ny hazo fijaliana, dia arahina ny fiandohan'ny fifandraisan'ny Jiosy amin'i Roma.

Ny andininy faha-efatra amby roapolo ka hatramin'ny faha-telopolo dia mamaritra ny enim-polo sy telon-jato taona izay nanapahan'i Roma jentilisa tamin'ny fahefana fara tampony hatramin'ny Adin'i Actium tamin'ny 31 tal. J.K. ka hatramin'ny famindrana ny renivohitra avy tao Roma ho any Constantinople tamin'ny taona 330. Ny fe-potoana telo-polo sy enim-jato taona dia tandindon'ireo arivo amby eninjato sy roapolo taona izay nanapahan'i Roma papaly tamin'ny fahefana fara tampony, ary miaraka izy ireo no maneho ilay fe-potoana voaresaka ao amin'ny andininy faha-iraka amby efapolo, sy ilay firaisana intelo miseho amin'ny lalàn'ny Alahady izay ho avy tsy ho ela, ka hatramin'ny famaranana ny fotoam-pahasoavana.

Ny tsipika ara-paminaniana rehetra eo amin'ny tantara ao amin'ny toko fahiraika ambin'ny folo dia mifandrindra amin'ireo andininy enina farany ao amin'ny Daniela toko fahiraika ambin'ny folo; nefa ny tantara ara-paminaniana manomboka amin'ny fotoan'ny farany tamin'ny 1989, izay aseho ao amin'ny andininy faha-efapolo ka hatramin'ny lalàn'ny Alahady ao amin'ny andininy faha-iraka amby efapolo, no “io ampahan'ny faminanian'i Daniela mifandraika amin'ny andro farany.” Ny tantara izay avela ho banga ao amin'ny andininy faha-efapolo dia ny Apokalypsin'i Jesosy Kristy, izay voavaha tombo-kase rehefa akaiky ny fotoana, mialoha indrindra ny hifaranan'ny fotoam-pahasoavana.

Hohamafisintsika ao amin'ny lahatsoratra manaraka ity fandalinana ity.

“Isika dia manana ny didin'Andriamanitra sy ny filazan'i Jesosy Kristy, izay fanahin'ny faminaniana. Vatosoa sarobidy tsy hita noanoa no hita ao amin'ny tenin'Andriamanitra. Izay mandinika ity teny ity dia tokony hitandrina ny saina ho mazava. Tsy tokony hanaram-po velively amin'ny filan-komana voavilivily izy ireo, na amin'ny fihinanana na amin'ny fisotroana.

“Raha manao izany izy ireo, dia ho very hevitra ny saina; tsy hahazaka ny fihenjanana ateraky ny fandavahana lalina mba hamantarana ny hevitra ny zavatra izay mifandray amin'ireo toe-javatra famaranana eo amin'ny tantaran'ity tany ity.”

“Rehefa takatra tsara kokoa ny bokin'i Daniela sy ny Apokalypsy, dia hanana fanandramam-pivavahana hafa tanteraka ny mino. Homena azy ireo fijery toy izany ny amin'ireo vavahady misokatr' ny lanitra, ka ny fo sy ny saina dia ho voakasik'ilay toetra izay tsy maintsy volavolain'ny rehetra mba hahazoana ny fahasambaran'ny izay ho valisoan'ny madio am-po.

“Hotahian'ny Tompo fitahiana izay rehetra hikatsaka amim-panetren-tena sy amim-pahalemam-panahy hahatakatra izay nambara ao amin'ny Apokalypsy. Ity boky ity dia ahitana zavatra maro izay mavesatra amin'ny tsy fahafatesana sady feno voninahitra, ka izay rehetra mamaky sy mandinika azy amim-pahazotoana dia mandray ilay fitahiana ho an'ireo ‘izay mihaino ny tenin'ity faminaniana ity, ary mitandrina izay zavatra voasoratra ao anatiny.’”

“Zavatra iray no azo antoka fa ho takatra avy amin’ny fandalinana ny Apokalypsy—dia ny fifandraisana eo amin’Andriamanitra sy ny olony dia akaiky sady mazava tsara.

“Misy fifandraisana mahatalanjona hita eo amin’ny tontolon’ny lanitra sy izao tontolo izao. Ny zavatra nambara tamin’i Daniela dia nofenoina tatỳ aoriana tamin’ny alalan’ny fanambarana natao tamin’i Jaona tany amin’ny Nosin’i Patmo. Ireo boky roa ireo dia tokony hianarana amim-pitandremana. Indroa i Daniela no nanontany hoe: Mandra-pahoviana no hahatongavan’ny faran’ny andro?”

«Ary reko, nefa tsy azoko; dia hoy aho: Tompoko ô, inona no ho faran’ireo zavatra ireo? Ary hoy Izy: Mandehana amin’ny lalanao, ry Daniela; fa voahidy sy voaisy tombo-kase ny teny mandra-pihavin’ny fotoanan’ny farany. Maro no hodiofina sy hatao fotsy ary hotsapaina; fa ny ratsy fanahy hanao ratsy ihany; ary tsy hisy amin’ny ratsy fanahy hahafantatra; fa ny hendry no hahafantatra. Ary hatramin’ny andro hanesorana ny fanatitra isan’andro sy hametrahana ny fahavetavetana mahatonga fandravana dia hisy arivo sy roanjato ary sivifolo andro. Sambatra izay miandry ka tonga amin’ny arivo sy telonjato sy dimy amby telo-polo andro. Fa mandehana amin’ny lalanao ianao mandra-pahatongan’ny farany; fa hitsahatra ianao, ary hitsangana amin’ny anjaranao amin’ny faran’ny andro.»

“Izy ilay Liona avy amin’ny firenen’i Joda no nanokatra ny tombo-kasen’ily boky ka nanome an’i Jaona ny fanambarana ny amin’izay hitranga amin’izao andro farany izao.

“Daniela dia nitsangana teo amin’ny anjarany hitondra ny fanambaràny, izay voaisy tombo-kase mandra-pahatongan’ny andro farany, rehefa tokony hotorina amin’izao tontolontsika izao ny hafatry ny anjely voalohany. Manan-danja tsy manam-petra ireo zavatra ireo amin’izao andro farany izao; nefa raha ‘maro no hodiofina sy hatao fotsy ary hozahan-toetra,’ dia ‘ny ratsy fanahy hanao ratsy ihany; ary tsy hisy na iray aza amin’ny ratsy fanahy hahafantatra.’ Endrey ny fahamarinan’izany! Ny ota dia fandikana ny lalàn’Andriamanitra; ary izay tsy hanaiky ny fahazavana momba ny lalàn’Andriamanitra dia tsy hahatakatra ny fanambaràna ny hafatry ny anjely voalohany sy faharoa ary fahatelo. Ny bokin’i Daniela dia voavaha tombo-kase ao amin’ny fanambaràna nomena an’i Jaona, ary mitondra antsika handroso ho amin’ny sehatra farany amin’ny tantaran’ity tany ity.

“Ho tsarovan’ny rahalahintsika ao an-tsaina va fa miaina eo anivon’ny loza mananontanona amin’ny andro farany isika? Vakio ny Apokalypsy ampifandraisina amin’i Daniela. Ampianaro izany zavatra izany.” Testimonies to Ministers, 114, 115.